

הצעת פתרון - בחינת הבגרות באזרחות

קיץ 2014 - שאלון 034204

הצעת הפתרון נכתבה על-ידי נוחי קירצמן ודורון קורקוס, מורים לאזרחות בבתי הספר של קידום.

פרק ראשון: אירועים

שאלה מספר 1:

סעיף א

ציין: חופש ביטוי

הצג: זכותו של כל אדם לבטא את עצמו, מחשבותיו, אמונותיו ואת דעותיו בכל דרך

שיבחר (במילים או בדרכים אחרות).

הסבר: חופש ביטוי מאפשר לכל אדם לבטא את עצמו בכל דרך. במקרה שלפנינו האמנים הביעו רעיונות חברתיים באמצעות ציורים ובכך מימשו את חופש הביטוי: "...באמצעות הציורים הדגישו האמנים רעיונות חברתיים בדרך מקורית וחדשנית...".

סעיף ב

ציין: הזכות לקניין

הצג: זוהי זכותו של אדם לשמור על רכוש שהוא צבר או קיבל בירושה, ללא סכנה שיגזלו אותו ממנו. לקניין שני מובנים; קניין פיזי: קרקע, בתים, כסף וכו' וקניין רוחני: מוסיקה, פטנטים, ספרים, מחזות וכדומה. יש לאפשר לאדם להשתמש בקניינו באופן חופשי, אין לפגוע לאדם בקניינו ללא רשותו.

הסבר: הזכות לקניין מאפשרת לאדם לשמור על רכושו ללא חשש שייפגע. באירוע שלפנינו השופט מגן על מבנה נטוש אשר בעליו ביקש להרוס אותו ובכך הגן על קניין פיזי של בעלי הבניין: "...בתום הדיון פסק השופט כי על אף חשיבות קיומה של אמנות רחוב מסוג זה אי אפשר להיענות לפנייה כי המבנה שייך לבעליו, ולכן אישר השופט את הריסתו...".

שאלה מספר 2:

סעיף א

ציין: קביעת מדיניות וביצועה(סמכות שיורית)

הצג: - רוב סמכויות הממשלה נובעות מסעיף בחוק יסוד הממשלה הקובע שבסמכות הממשלה לעשות כל פעולה אשר אינה ניתנת על פי החוק לגוף/רשות אחרת במדינה. בידי הממשלה כוח רב כי יש לה סמכות לפעול בשם המדינה ולנהל את ענייניה.

הסבר: באירוע שלפנינו הממשלה קבעה מדיניות בנוגע למהירות המותרת ולתשתיות. על פי המדינות שקבעה הממשלה המהירות בכביש "חוצה ישראל" תהיה גבוהה מהכבישים האחרים בארץ, והיא אף קבעה ששינוי זה ייכנס לתוקף רק לאחר שיפור התשתיות

פרק שני : שאלות ידע וידע מורכב

שאלה מספר 3

שני ביטויים להיותה של ישראל מדינה דמוקרטית :

להלן מספר תשובות אפשריות(הדרישה שני ביטויים..)

1. הזכות לחירות : "מדינת ישראל תהא מושתתת על יסודות החירות, הצדק והשלום...".
2. הזכות לשוויון : "מדינת ישראל תקיים שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין".
3. עקרון הפרדת הרשויות : מועצת העם תפעל כמועצת המדינה הזמנית-רשות מחוקקת

מנהלת העם תפעל כממשלה זמנית-רשות מבצעת.

4. הכרזה על בחירות וחילופי שלטון : "ועד להקמת השלטונות הנבחרים והסדירים של המדינה.."
5. עקרון שלטון החוק/עקרון הגבלת השלטון : בהכרזה ישנה מחויבות ליצירת חוקה.(התחייבות שלא מולאה..).

שאלה מספר 4

במטרה להבטיח שמערכת המשפט תתנהג על פי אמות מידה של צדק ושוויון, ועל מנת שהציבור יאמין בניקיון כפיה של הרשות השופטת, חובה שהרשות השופטת תהיה בלתי תלויה [במידה והרשות השופטת תיחשב בעיני הציבור כלא עצמאית, יכול הדבר לפגוע באמון הציבור בהוגנות של כל ההליך המשפטי, דבר שעלול להביא לפגיעה קשה בשלטון החוק, ולגרום לכך שאנשים יפסיקו לציית לחוק]

אי תלותה(עצמאותה) של הרשות השופטת בישראל מובטחת על ידי כללים אחדים :

1. סוב – יודיצה – איסור פרסום ועיסוק בפומבי בכל נושא שנדון בבית משפט

באותו זמן. מטרת העיקרון למנוע התערבות ולחץ מצד התקשורת והאזרחים

על השופט כדי לאפשר לו לשפוט בצורה אובייקטיבית. כיום בוטל בחלקו

האיסור, וניתן לפרסם מידע על נושא שנדון בבית משפט, אך בלי לנקוט

עמדה. עדיין יש איסור לצלם בתוך אולם בית המשפט כדי לא להשפיע על

החלטת השופט.

2. איסור ביטול פסק דין ע"י הכנסת – הכנסת איננה יכולה לבטל פסק דין של

שופט. אם ברצונה לשנות חוק היא תוכל לשנות אותו, אך פסקי הדין שניתנו

לפני חקיקת החוק יהיו תקפים.

שאלה מספר 5

אנשי ציבור המפירים את החוק בזמן כהונתם תוך ניצול מעמדם לטובת ציבור מסוים או אף לטובת המדינה.

הסכנות בעבריינות זו : דוגמא של השלטון לעבריינות תוביל לחיקוי ולהרחבת העבריינות בציבור.

יחס החברה לעבריינות זו- לעתים מתקבלת עבריינות זו באהדה בציבור, משום שאיש השלטון נתפס כמי שמבצע את העבריינות למען הציבור(דוגמת אנשי המשטרה בנהריה).

דרך התמודדות עם עבריינות זו-כדי להתמודד עם עבריינות מסוג זה, צריך גופי ביקורת חזקים כמו, אופוזיציה יעילה, מבקר מדינה חזק, יועץ משפטי עצמאי ואמיץ ותיקשורת סקרנית ותוקפנית.

שאלה מספר 6

- אוכלוסייה- שמורכבת ברובה מאזרחי המדינה, ומתושבי קבע או תושבים זמניים. כל מדינה קובעת בחוקיה מי זכאי לקבל אזרחות, ומהן החובות והזכויות של אזרחיה.
- שלטון- משטר, גוף השולט באמצעות מוסדותיו על השטח ועל האוכלוסייה.

שאלה מספר 7

תפקידי חובה פורמאליים- אלה הם תפקידים ייצוגיים סמליים. בתפקידים אלה הנשיא מאשרר החלטות שהתקבלו ברשויות השלטון האחרות

(מאשרר, הכוונה היא נותן אישור להחלטות שבאופן מעשי כבר התקבלו, מעין "חותמת גומי"). למשל הוא חותם על חוקים שחוקקה הכנסת ועל אמנות בין-לאומיות שעליהן החליטה הכנסת. מבין תפקידים אלה ניתן לציין:

- הנשיא חותם על כל חוק.
- הנשיא חותם על אמנות עם מדינות שונות לאחר שאושרו על ידי הכנסת.
- הנשיא נותן כתבי אמנה לנציגים דיפלומטיים של ישראל.
- הנשיא מקבל כתבי אמנה של שגרירים ממדינות אחרות בישראל.
- הנשיא פותח את הישיבה החגיגית הראשונה של הכנסת, לאחר הבחירות.
- הנשיא ממנה שופטים ודיינים, את מבקר המדינה ואת נגיד בנק ישראל.

שאלה מספר 8

אחד מתפקידי הכנסת:

רשות מחוקקת- הכנסת אחראית על חקיקת החוקים במדינה. החוקים קובעים את הנורמות-דרכי ההתנהגות וסדרי השלטון במדינה ומחייבים את האזרחים ואת רשויות השלטון. הכנסת מוגדרת בחוק יסוד הכנסת כ"בית הנבחרים של המדינה". הגדרה זו מבטאת את ריבונות העם. כלומר, את עיקרון שלטון העם. בתפקיד החקיקה בא לידי ביטוי עקרון שלטון העם בכך שנציגי העם הנבחרים הם אלה שמחוקקים את החוקים ובכך הם מבטאים את רצון העם בנוגע לחוקים.

שאלה מספר 9

זוהי הנכונות של החברה לקבל ולשמוע דעות אחרות, אינטרסים שונים...מבלי לפגוע באנשים או בקבוצות המביעות אותה.

הסובלנות מתבססת על כבודו של האדם ובזכות שלו להיות שונה מאחרים. כאשר אנו אומרים סובלנות הכוונה לקבל דעות חריגות ולאזן דווקא דעות מוסכמות. יש לציין שלכל חברה הקווים האדומים שלה. למשל חברה לא תהייה סובלנית כלפי הסתה לרצח אנשים.

הסובלנות היא ערך חשוב מהסיבות הבאות:

1. הסובלנות מביחה שהאדם יממש את חירותו (גם בהבעת דעה וגם בהתארגנות).
 2. סובלנות ברמה הפוליטית מאפשרת תחרות בין מפלגות שונות.
 3. סובלנות תורמת ליציבותה של השיטה הדמוקרטית בכך שהיא מאפשרת דעות שונות על פי הכללים ובכך מונעת עד כמה שניתן התפתחות גופים מחתרתיים.
- קונפליקטים בתפיסה הדמוקרטית נפתרים באמצעות הכרעת הרוב(הצבעה המשקפת את הרצון של הרוב), הרוב אינו רשאי להפוך לעריץ.
- עקרון הכרעת הרוב תורם למימוש הסובלנות בכך שהרוב מחויב לשמור על זכויות המיעוט. כדי שהמשטר יוגדר דמוקרטי אסור לרוב לשלול בצורה מהותית את זכויות המיעוט או לפגוע בדמוקרטיה. במצב כזה הכרעת הרוב היא לא לגיטימית והיא מוגדרת כעריצות הרוב.

פרק שלישי: אנסיון(קטע 1)

שאלה מספר 10

הצג: חובות האזרח:

- לציית ולכבד את חוקי המדינה.
- לממש את זכותו האזרחית ולהשתתף בעיצוב החיים הציבוריים והפוליטיים במדינה, למשל על-ידי השתתפות בבחירות.
- להתריע על עוולות הנגרמות לפרט ולקבוצה במדינה.
- לבקר את רשויות השלטון ואת ממלאי התפקידים כאשר הם חורגים מסמכותם או נוהגים שלא כדין

הסבר: הכותב מציין כי הוא ממלא את חובותיו למדינה המוגדרות בחוק: תשלום מיסים ושירות מילואים. בקטע מצוין גם כי האזרחים הרוצים להינשא חייבים על פי חוק בתי הדין הרבניים לעבור ולהירשם ברבנות הראשית. כיום אין אופציה אחרת ומי שרוצה להירשם כנשוי חייב לציית לחוק ולהירשם ברבנות הראשית. כמו כן בקטע נכתב כי אזרחים שאינם יכולים להירשם ברבנות מופלים לרעה למרות אזרחותם הטובה וכותב הקטע מתריע על העוול הנגרם להם.

שאלה מספר 11

הצג: השסע הדתי חילוני- שסע הקיים בין קבוצות היהודים: החברה הדתית, המסורתית והחילונית. בין קבוצות אלה קיימים נושאים בלתי פתורים ומחלוקות רבות הקשורות לעיצוב אופייה של המדינה, החקיקה במדינה וניהול שגרת חיים שונה בתכלית.

הסבר: כותב הקטע מציין כי החברה היהודית מורכבת ממספר קבוצות. ביו הקבוצות הדתיות לחילונית קיים מתח בנושאי דת ומדינה. בעיקר הוא מציין שיש יהודים רבים שאינם מוכרים על ידי הזרם האורתודוכסי ולכן לא יכולים להירשם כזוג נשוי. כותב הקטע מציין כי גם בקרב הזרמים השונים בתוך היהדות קיימות מחלוקות בנושאים רבים ובייחוד בענייני גיור ונישואין. החברה החילונית איננה אחידה וגם היא נחלקת לקבוצות שונות המוכרות ולא מוכרות על ידי הזרמים השונים.

שאלה מספר 12

הצג: מדינה העם היהודי- ישראל היא מדינתם של כל בני העם היהודי בארץ ובתפוצות. קיימות זיקה ומחויבות הדדית בין ישראל לתפוצות על בסיס של זהות לאומית משותפת. בישראל תהיה חקיקה המתייחסת לזיקה זו (לדוגמה: חוק ההסתדרות הציונית העולמית). בישראל יהיו מוסדות המשותפים ליהודים בישראל וליהודים בתפוצות (לדוגמה: הסוכנות היהודית). במדינה יהיה רוב יהודי. הנושא המרכזי: הקשר בין מדינת ישראל לבין יהדות התפוצות.

הסבר: כותב הקטע טוען כי מדינת ישראל צריכה לקחת בחשבון גם את יהדות התפוצות, בעיקר יהודי ארה"ב, בכל מה שנוגע לגיור ולרישום נישואין במדינה. אם ישראל לא תעשה כן הזהות והזיקה שלהם לישראל תפגע. בטקסט הקשר עם התפוצות בא לידי ביטוי באופן הבא: "...אני סבור שלמדינת ישראל צריך להיות עניין מובהק בשימור הקשר של יהודים אלה לעם ולמדינת ישראל..."

פרק רביעי

שאלה מספר 16

ציין: לאומיות אתנית-תרבותית

הצג: הגדרת הזהות הלאומית (הרצון לחיות כעם) מבוססת על מאפיינים אתניים משותפים לא מתוך בחירה, כמו מוצא, מסורת ושפה, יותר מאשר על מאפיינים פוליטיים (מתוך בחירה, כמו אידיאולוגיה וערכים).

הסבר: ועדת השרים לענייני חקיקה רוצה לחזק את המאפיין האתני היהודי באמצעות שימוש בלוח שנה עברי. לוח השנה העברי הוא לוח שנה קדום שקשור במוצא הדתי היסטורי של העם היהודי.

שאלה מספר 17

ציין: הזכות לשוויון

הצג: זכותו של אדם לקבל יחס שווה, ללא הבדל דת, גזע, מין וכדומה. השוויון כולל יחס שווה מצד השלטון והחוק לכל האזרח, שוויון בזכויות המוענקות לכל אזרח, שוויון בערך החיים של כלל האזרחים.

הסבר: בנק ישראל מאפשר לציבור רחב של אנשים עם מוגבלויות להשתלב טוב יותר בחיים האזרחיים בזכות הדפסת שטרות אותם הם יוכלו לזהות ואף להבחין בשוני המספרי המופיע על גבי השטר. עיוורים ולקווי ראייה זכאים לקבל יחס שווה ולא מפלה מצד מוסדות המדינה, כולל מצד בנק ישראל. במצב הקודם העיוורים לא יכלו להשתמש בשטרות כמו כל אזרח בעל ראייה תיקנית.

שאלה מספר 18

ציין: הגישה הסוציאל דמוקרטית בתחום הכלכלי חברתי.

הצג: גישה חברתית-כלכלית למדינה הדמוקרטית, אשר מדגישה את השאיפה לשוויון כלכלי וחברתי בין בני האדם. תפקיד המדינה לפי גישה זו הוא להגן על זכויות האדם והאזרח של כל האזרחים ולשארף ליצירת שוויון בין הפרטים. תומכי גישה זו טוענים כי על המדינה מוטלת האחריות להבטיח לכל אזרח תנאי קיום בכבוד, ולכן עליה לעזור למי שאינם מסוגלים או אינם מצליחים להסתדר בכוחות עצמם. כלומר, המדינה נושאת באחריות כלפי אזרחיה, לא רק מבחינה ביטחונית אלא גם מבחינה כלכלית וחברתית.

הסבר: חברי הכנסת מבקשים שהמדינה תתערב בתחום הכלכלי חברתי ותבטיח באמצעות חוק יסוד מסודר את המחויבות שלה לרווחת תושביה ולחיים שוויוניים יותר. חוקי היסוד החברתיים יצרו מערך חוקתי מוסדר וברור שיצמצם פערים חברתיים.

שאלה מספר 19

לדעתי רשויות השלטון צריכות להתערב בזמן של מתיחות ביטחונית בתכנים של הרשתות החברתיות. שני נימוקים מתחום האזרחות.

1. **תקנות הגנה** - תקנות ההגנה (שעת חירום) מקורן במנדט הבריטי והן ונועדו לתת לשלטון הבריטי בארץ סמכויות רחבות למאבק במחתרות שפעלו נגדם בארץ. התקנות נשארו בתוקף עם קום המדינה, והן מעניקות לממשלה סמכויות רבות לצורכי ביטחון. במסגרת תקנות אלו יכולה הממשלה להגביל את חופש התנועה, לסגור אזורים, להטיל צנזורה ביטחונית על כלי תקשורת ועל מכתבים, ולעצור אנשים במעצר מנהלי. בזמן מתיחות ביטחונית יש חשש שברשתות החברתיות תחשף אינפורמציה חסויה שהמדינה המופקדת על שלום תושביה איננה מעוניינת שיחשף. נכון יהיה שהמדינה תטיל צנזורה במקרה כזה.

2. הזכות לחיים ולביטחון (שלמות הגוף)

זוהי זכותו הטבעית של כל האדם לחיות את חייו ללא פחד וחשש מפגיעה (גופנית, נפשית, פיזית, מילולית) המסכנת את חייו, או פוגעת בשלמות גופו. חובתה של המדינה לספק לו את ההגנה הדרושה לשם כך. במקרים רבים אנשים לא מודעים שהאויב של מדינת ישראל עוקב אחר הרשתות החברתיות ונעזר בהן על מנת לפגוע טוב יותר באזרחי המדינה. אזרחים וחיילים, במקרים רבים, מוסרים מידע מאוד רגיש אודות נפילות טילים ונפגעים. המדינה חייבת לשמור על ביטחון אזרחיה ולמנוע שימוש חסר אחריות ברשתות החברתיות.

לדעתי רשויות השלטון לא צריכות להתערב ברשתות החברתיות בזמן של מתיחות ביטחונית.

שני נימוקים מתחום האזרחות.

1. זכות הציבור לדעת

זכותו של כלל הציבור לצרוך, לקבל ולהחליף מידע בנושאים שונים ומגוונים. האזרח עושה זאת על ידי דרישתו ועל ידי קבלת מידע ממקורות שונים (המדינה / תקשורת / רשתות חברתיות) זאת על מנת שיוכל לנהל את חייו ולעשות בחירות נכונות / שקולות. הגבלת הזכות - ניתן למנוע מהאזרח גישה למידע פרטי או מסווג מהבחינה הביטחונית. לדעתי גם בזמן עימות ביטחוני אסור למדינה להפעיל את ההגבלה הקיימת בזכות זו. הציבור חייב לקבל אינפורמציה על מנת שיוכל לגבש דעה כיצד לנהוג בזמן של מתיחות ביטחונית. לאן כדאי ללכת? למי אפשר לפנות? האם חנויות ותחבורה עובדים או לא? הרשתות החברתיות הם אחד הכלים הכי משמעותיים היום לקבל מידע.

1.1 חירות המחשבה והדעה

זכותו של כל אדם להחזיק בדעה משלו בכל עניין המצוי על סדר היום הציבורי או בענייני האישיים. זכותו של כל אדם להחזיק בכל דעה, גם אם אינה מקובלת וגם אם אחרים רואים אותה כמסוכנת או מזיקה. הגבלה - הזכות היא מוחלטת רק כל זמן שהדעה קשורה לאמונתו הפנימית של האדם ולא באה לידי ביטוי בפעולה חיצונית של השמעת דעה. אנשים שונים מבטאים את עצמם ואת רעיונותיהם באמצעות הרשתות החברתיות. גם אם יש אנשים המפרסמים דברים מסוכנים או מזיקים בזמן עימות ביטחוני אסור לפגוע בזכותם לומר את הדבר כל עוד הם לא מביאים זאת לידי ביטוי בפעולה חיצונית.